

Dr hab. Zdzisław Zblewski, prof. UJ
Instytut Historii
Uniwersytet Jagielloński
Kraków

Kraków, 24 lutego 2025 r.

Recenzja dorobku naukowego, dydaktycznego i organizacyjnego w przewodzie habilitacyjnym Pana dr. Patryka Wasiaka

1. Sylwetka Habilitanta

Pan dr Patryk Wasiak urodził się w 1978 r. Jest absolwentem Uniwersytetu Warszawskiego, w którym w roku 2003 ukończył studia na kierunku socjologia, a w trzy lata później na kierunku historia sztuki. W 2010 r. uzyskał stopień doktora kulturoznawstwa na podstawie rozprawy pt. „Kontakty kulturalne pomiędzy Polską a Węgrami, Czechosłowacją i NRD w latach 1970-1989 na przykładzie artystów plastyków”. Rozprawa ta została przygotowana w ramach finansowanego przez Volkswagen Stiftung programu badawczego „Schleichwege: Inoffizielle Begegnungen und Kontakte sozialistischer Staatsbürger 1956 – 1989. Zwischen transnationaler Alltagsgeschichte und Kulturtransfer“, napisana pod kierunkiem prof. dr. hab. Włodzimierza Borodzieja i obroniona w Instytucie Kultury i Komunikowania Szkoły Wyższej Psychologii Społecznej w Warszawie.

Po obronie doktoratu Habilitant uzyskał w latach 2010-2013 kilka stypendiów w zachodnioeuropejskich ośrodkach badawczych (m.in. w Herder Institut w Marburgu, Zentrum für Zeithistorische Forschung w Poczdamie, Netherlands Institute for Advanced Study w Wassenaar w Holandii oraz Geisteswissenschaftliche Zentrum Geschichte und Kultur Ostmitteleuropas w Lipsku). W tym czasie Jego zainteresowania badawcze koncentrowały się wokół zagadnień dotyczących komputeryzacji w PRL oraz subkultur komputerowych.

W 2013 r. Habilitant wrócił do Polski i uzyskał grant Narodowego Centrum Nauki FUGA „Stawanie się obywatelami Europy, »bycie nowoczesnym« i praktyki konsumpcji. Materialne wyposażenie gospodarstwa domowego a przemiany systemu wartości i stylów życia Polaków na przestrzeni lat 1989-2010”, w ramach którego w latach 2013-2016 był zatrudniony na stanowisku adiunkta w Instytucie Kulturoznawstwa Uniwersytetu Wrocławskiego. Po jego zakończeniu uzyskał grant NCN SONATA „»Nowoczesność, jakość i estetyka« wyposażenia gospodarstw domowych. Wpisywanie ideologii w artefakty kultury materialnej w socjalistycznej Polsce (1970-1989)”, który realizował w latach 2017-2020 pracując na

stanowisku adiunkta w Instytucie Historii im. Tadeusza Manteuffla Polskiej Akademii Nauk. Od kwietnia 2021 r. Habilitant jest zatrudniony w tym Instytucie na stanowisku adiunkta w ramach grantu NCN OPUS „Kultura amatorskiego pisanie programów na komputery domowe w latach 80. w kontekście kapitalizmu kognitywnego”.

2. Główne osiągnięcie naukowe

Publikacją, wskazaną przez Habilitanta jako główne osiągnięcie naukowe jest monografia pt. *Technological Innovation, Modernity and Electric Goods in Late State Socialist Poland*, Lanham, Boulder, New York, London: Lexington Books, 2024, pp. 183, zawierająca podsumowanie wyników badań realizowanych w ramach wspomnianego grantu NCN SONATA. Habilitant skupia się w niej na analizie projektu modernizacji technologicznej i społecznej w Polsce „ludowej” w odniesieniu do przemian, zachodzących w obszarze sprzętu AGD oraz RTV w ostatnich dwóch dekadach PRL-u.

Praca składa się z czterech rozdziałów. W rozdziale pierwszym Habilitant podaje podstawowe informacje na temat głównych założeń polityki gospodarczej PRL ze szczególnym uwzględnieniem lat 1970-1989, charakteryzuje mechanizmy oraz struktury regulujące funkcjonowanie gospodarki centralnie planowanej (plany gospodarcze, zjednoczenia itp.) a także opisuje wybrane środowiska i organizacje, wywierające Jego zdaniem zasadniczy wpływ na kształt procesu modernizacji technologicznej w segmencie dóbr AGD i RTV („lobby inżynierów-elektroników”, Komitet Gospodarstwa Domowego oraz Federacja Konsumentów wraz z wydawanym przez to stowarzyszenie tygodnikiem „VETO”).

W rozdziale drugim Habilitant podejmuje interesującą próbę opisu, w jaki sposób w okresie „późnego PRL-u” kształtowano kulturowe wyobrażenia na temat nowoczesności oraz jej technologicznych mierników. Odwołując się do pojęcia „rewolucji naukowo-technologicznej” (*Scientific and Technological Revolution*) przytacza i omawia argumenty wykorzystywane w dyskusji na temat nowoczesności przez przedstawicieli środowisk, zainteresowanych rozwojem branży dóbr AGD i RTV, ze szczególnym uwzględnieniem wspomnianego już „lobby inżynierów-elektroników”.

W rozdziale trzecim zostały omówione zagadnienia jakości produktów AGD i RTV, narzędzi jej kontroli oraz sposobów podnoszenia poziomu atrakcyjności i niezawodności towarów, oferowanych przez przedsiębiorstwa produkujące sprzęt elektryczny przeznaczony do użytku domowego. W rozdziale tym Habilitant porusza również zagadnienie kategoryzacji produktów w zależności od ich jakości, a także sygnalizuje znaczenie działań podejmowanych

przez „lobby konsumenckie” w procesie społecznej oceny jakości towarów, wytwarzanych przez branżę AGD i RTV. W rozdziale omówiono także zagadnienia dotyczące konfliktów interesów występujących w relacjach między przedsiębiorstwami, współpracującymi („kooperującymi”) ze sobą w realiach gospodarki planowej, poświęcono też nieco miejsca na analizę znaczenia słowa „bubel” oraz jego roli w społecznym dyskursie na temat jakości towarów, oferowanych przez socjalistyczną gospodarkę.

Rozdział czwarty zawiera pięć studiów przypadków, w których Habilitant sygnalizuje różne wątki związane z zasadniczym tematem swojej rozprawy. W pierwszym podejmuje próbę odpowiedzi na pytanie, w jaki sposób w okresie PRL przedstawiano pracowników zjednoczeń UNITRA i PREDOM oraz panujące w tych zakładach warunki pracy. Drugie dotyczy zastosowania wzornictwa przemysłowego w procesie produkcji i oceny jakościowej sprzętu AGD i RTV. Trzecie studium to szkic na temat losów zakładów Polkolor w Piasecznie. Czwarte omawia stosunek polskich konsumentów do towarów pierwotnie przeznaczonych na eksport, które ostatecznie trafiły na rynek krajowy. Z kolei piąte to szkic na temat współczesnego zainteresowania sprzętem grającym wytwarzanym w PRL, ze szczególnym uwzględnieniem produktów Zakładów Radiowych Radmor.

Do zalet recenzowanej pracy należy zaliczyć:

- a) trafny wybór tematyki rozprawy. Zagadnienia, związane z procesami peerelowskiej gospodarczo-społecznej oraz kulturowej modernizacji uważam za kwestie istotne oraz zasługujące na pogłębione badania między innymi dlatego, że konsekwencje tych procesów są – w mojej ocenie – jednym z najtrwalszych elementów spuścizny po okresie Polski „ludowej”.
- b) jej rozbudowany komponent teoretyczno-metodologiczny. Habilitant odwołuje się w niej m.in. do koncepcji wyobrażeń socjotechnicznych (*sociotechnical imaginary*) Sheili Jasanoff oraz metody analizy projektu innowacji technologicznej w kategoriach performatywnych, zaproponowanej przez Johna Law. W pracy znajdujemy też dużo odwołań do najnowszych publikacji anglojęzycznych dotyczących, jak to ujął Habilitant w „Autoreferacie”, „kulturowej historii bloku socjalistycznego, w szczególności obszarów kultury konsumpcji oraz kultury materialnej”.
- c) oryginalną, interesującą i nowatorską interpretację procesów kształtowania się w ostatnich dwóch dekadach PRL kulturalnych wyobrażeń na temat nowoczesności, wykonaną z

wykorzystaniem zaawansowanych narzędzi z zakresu *Science, Technology and Society*, *consumer culture studies* oraz *design studies*.

Praca ma też słabsze strony:

a) przygotowując ją od strony źródłowej Habilitant w praktyce ograniczył się do analizy tekstów prasowych. Ogółem sięgnął po 18 tytułów, ale w wypadku 12 z nich incydentalnie, wykorzystując z każdego z nich nie więcej niż dwa artykuły. W trakcie pisania rozprawy Habilitant oparł się głównie na artykułach zamieszczanych w tygodnikach „Przegląd Techniczny” (24 artykuły) oraz „Życie Gospodarcze” (21 artykułów). W trakcie lektury zwróciłem uwagę, że w wypadku pierwszego z tych tygodników Habilitant powołuje się wyłącznie na artykuły opublikowane w latach 1976-1993, zaś w wypadku drugiego – jedynie na teksty zamieszczane tam w latach 1970-1974 (nie licząc dwóch artykułów z lat 1991 i 1995) choć oba czasopisma ukazywały się zasadniczo przez cały, interesujący Habilitanta przedział czasowy, za wyjątkiem początkowego okresu obowiązywania stanu wojennego („Życie Gospodarcze” nie ukazywało się w tym czasie przez kilka tygodni, zaś „Przegląd Techniczny” - przez kilka miesięcy). Niespodzianką może też być stosunkowo niewielki stopień wykorzystania tekstów prasowych, zamieszczanych w tygodniku „VETO”. Mimo, iż Habilitant podkreśla jego ważność jako głównego organu „lobby konsumenckiego” poświęcając mu oraz wydającej go Federacji Konsumentów odrębny podrozdział, to w całej pracy powołuje się jedynie na osiem zamieszczonych w nim artykułów, z których trzy zostały opublikowane po roku 1989. Łącznie w całej pracy powołuje się na 83 artykuły prasowe. Na marginesie należy zaznaczyć, że tytuły niektórych z wykorzystanych w rozprawie periodyków zostały przez Habilitanta przywołane niezbyt precyzyjnie, co utrudnia czytelnikowi ich identyfikację. Na przykład:

- w swojej pracy Habilitant wielokrotnie, w odniesieniu do lat sześćdziesiątych i siedemdziesiątych, pisze o miesięczniku „Radioamator”, gdy tymczasem w latach 1962-1978 pismo to nosiło tytuł „**Radioamator i Krótkofalowiec Polski**”). *Notabene* od 1979 r. pismo ukazywało się nadal, ale pod zmienionym tytułem „Radioelektronik”, o czym Habilitant wspomina (s. 38), ale ani razu na publikacje tego miesięcznika się nie powołuje,
- jest „Audio Hi-Fi Video” (s. 13), „Hi-Fi Audio Video” (s. 38; tu określony jako „miesięcznik”) oraz „Audio Video” (s. 159 i 174). W rzeczywistości

najprawdopodobniej chodzi o jeden i ten sam tytuł prasowy, będący dodatkiem do wspomnianego miesięcznika „Radioelektronik”,

- jest „Miesięcznik ZMW” (s. 53, 172) ale najprawdopodobniej chodzi o **„Głos Młodzieży. Miesięcznik społeczno-kulturalny ZMW”** – czasopismo krótko wydawane przez Zarząd Wojewódzki Związku Młodzieży Wiejskiej w Krakowie.

b) omawiając podstawę źródłową swojej pracy Habilitant pisze, że tam „gdzie jest to istotne” odwołuje się „do wybranych dokumentów pochodzących z zespołów archiwalnych Ministerstwa Przemysłu i Handlu oraz zjednoczeń UNITRA i PREDOM. Wszystkie te zespoły są dostępne w Archiwum Akt Nowych w Warszawie” (s. 14). W recenzowanej pracy wykorzystuje jednak tylko cztery dokumenty archiwalne. Trzy z nich, datowane na lata 1975-1976, pochodzą ze wspomnianego „zespołu Ministerstwa Przemysłu i Handlu”. Jak można się domyślać, chodzi spuściznę archiwalną po resorcie, funkcjonującym pod tą nazwą w latach 1991-1996 (sygn. 2/1815/0) bowiem w okresie funkcjonowania zjednoczeń UNITRA i PREDOM ministerstwo o takiej nazwie nie istniało. Co do umiejscowienia tych materiałów źródłowych nie możemy jednak mieć pewności, gdyż w zamieszczonych w przypisach adresach źródłowych Habilitant nie podał żadnych informacji pozwalających na ich lokalizację, takich jak sygnatura czy numer jednostki archiwalnej, co - biorąc pod uwagę, że zespół liczy ponad 3,2 tys. jednostek – sprawia, że wykorzystane przez Habilitanta źródła są bardzo trudne do odnalezienia. Na marginesie tego spostrzeżenia warto też zwrócić uwagę, że w recenzowanej pracy nie ma istotnej, jak sądzę, informacji o tym, iż w interesującym Habilitanta okresie oba zjednoczenia podlegały kolejno: Ministerstwu Przemysłu Maszynowego (do 1981 r.), Ministerstwu Hutnictwa i Przemysłu Maszynowego (do 1987 r.) oraz Ministerstwu Przemysłu. Czwarty z wykorzystanych w pracy dokumentów archiwalnych pochodzi z przechowywanego w AAN zespołu: Instytut Rynku Wewnętrznego i Konsumpcji w Warszawie. Warto też dodać, że we wspomnianym archiwum rzeczywiście znajdują się obszerne materiały archiwalne do dziejów zjednoczeń UNITRA i PREDOM (choćby liczący blisko tysiąc jednostek aktowych zespół: Zjednoczenie Przemysłu Elektronicznego i Teletechnicznego „UNITRA” w Warszawie, sygn. 2/911/0), ale w recenzowanej pracy brak do nich jakiegokolwiek odwołań źródłowych.

c) we wstępie do recenzowanej monografii Habilitant informuje też, że jako źródła o charakterze uzupełniającym wykorzystał „kolekcję niepublikowanych fotografii prasowych z Narodowego Archiwum Cyfrowego, które posiada kolekcję fotografii prasowych z Centralnej

Agencji Fotograficznej” (s. 13-14), jednak w samej pracy powołuje się na zbiory CAF jedynie dwukrotnie i bardzo ogólnikowo, nie charakteryzuje ich bliżej, nie poddaje analizie, nie wskazuje też w przypisach, z jakimi konkretnymi zespołami się zapoznał. Należy też zaznaczyć, że monografia nie zawiera żadnego materiału ikonograficznego.

d) Habilitant pisze w „Autoreferacie”, że „założeniem [...] monografii było pokazanie projektu socjalistycznej nowoczesności nie jako centralnie sterowanego projektu ekonomicznego, ale jako rezultatu działań szeregu grup interesu i interakcji pomiędzy nimi” (s. 6). Z recenzowanej książki wynika, że pod pojęciem „grup interesu” Habilitant rozumie głównie trzy środowiska: inżynierów-elektroników (*engineering community; electronic engineering lobby*), „ekspertów ekonomicznych” (*economic experts' community; economic expert lobby*) oraz konsumentów (*consumers lobby*). Według Habilitanta „interakcja” między nimi miałyby zachodzić głównie na płaszczyźnie socjotechnicznych wyobrażeń na temat nowoczesności, przedstawianych na łamach „Przeglądu Technicznego” – prezentującego wyobrażenia kreowane przez „lobby elektroniczne”, „Życia Gospodarczego” – będącego wyrazicielem wyobrażeń „lobby ekspertów ekonomicznych” oraz trzech periodyków („VETO”, „Atut”, „Gospodarstwo Domowe”) – prezentujących socjotechniczne wyobrażenia „lobby konsumenckiego”. Abstrahując od oceny trafności takiego założenia badawczego należy zwrócić uwagę, że w mojej ocenie Habilitantowi nie udało się zrealizować jednego z głównych, postawionych sobie celów badawczych czyli opisać „interakcji”, zachodzącej między tymi grupami interesów w latach 1970-1989. Stało się tak, gdyż z analizy wykorzystanej przez Habilitanta bazy źródłowej wynika, że dokonany przez Niego opis wyobrażeń socjotechnicznych, prezentowanych na łamach „Życia Gospodarczego” dotyczy lat 1970-1976, tych, które przedstawiano w „Przeglądzie Technicznym” – lat 1976-1987 (głównie: 1977-1985), zaś wyobrażenia socjotechniczne „lobby konsumenckiego” omówiono na bardzo skromnej podstawie źródłowej, liczącej sobie jedynie 8 artykułów prasowych, z których zaledwie dwa zostały opublikowane w dekadzie lat siedemdziesiątych, zaś trzy ukazały się w latach 1988-1989, a więc w okresie, który najwyraźniej nie został już przez Habilitanta objęty kwerendą prasową, przeprowadzoną w „Życiu Gospodarczym” i „Przeglądzie Technicznym”.

e) w „Autoreferacie” Habilitant pisze, że w monografii pokazuje w jaki sposób wskazane przez Niego grupy interesu „funkcjonowały w strukturach władzy i zależności systemu polityczno-ekonomicznego” (s. 6). Również i ten cel badawczy trudno uznać za zrealizowany biorąc pod uwagę, że w pracy brak wspominanej już przeze mnie informacji, któremu z ministerstw

podlegały opisywane przez Niego zjednoczenia UNITRA i PREDOM, a niezbyt zrozumiałe informacje źródłowe, zamieszczone przez Habilitanta na s. 14, 85, 176 i 177 mogą prowadzić czytelnika do błędnego wniosku, że funkcjonowanie tych podmiotów gospodarczych było nadzorowane przez nieistniejące w latach siedemdziesiątych i osiemdziesiątych XX w. Ministerstwo Przemysłu i Handlu. Generalnie warto zaznaczyć, że praca pod względem faktograficznym jest dość ogólnikowa zwłaszcza z punktu widzenia polskiego czytelnika.

e) w pracy zdarzają się nieścisłości na przykład:

- s. 3, 21, 23, 138, jest „I sekretarz PZPR” (*First Secretary of the PZPR*), winno być: **I sekretarz Komitetu Centralnego PZPR**,
- s. 25, w kontekście strajków robotniczych z lata 1980 r. Habilitant pisze o „fali masowych protestów, które rozpoczęły się w Gdańsku” (*mass protests that began in Gdańsk*). W rzeczywistości strajk w Stoczni Gdańskiej został zainicjowany 14 sierpnia, zaś pierwsze protesty przeciwko podwyżce cen z 1 lipca 1980 r. rozpoczęły się jeszcze tego samego dnia w różnych zakładach na terenie całego kraju,
- s. 25, Habilitant pisze, że stan wojenny został „ostatecznie zniesiony w końcu 1982 r.” (*finally abolished in late 1982*). W rzeczywistości z dniem 31 grudnia 1982 r. został on jedynie zawieszony. Zniesiono go dopiero 22 lipca 1983 r.,
- s. 25-26 i 60, jest „Urząd Postępu Technicznego”, winno być: **Urząd Postępu Naukowo-Technicznego i Wdrożeń**. Ponadto na s. 26 Habilitant pisze, że instytucję tę utworzono „w roku 1985”, zaś na s. 60, że „w roku 1986”. W rzeczywistości ustawę, powołującą ten urząd do życia przyjęto w **grudniu 1984 r.**,
- s. IX oraz s. 104, mowa o „Komitecie Normalizacji i Miar”, zaś na s. 48, Habilitant pisze o „Polskim Komitecie Norm i Jakości”. W rzeczywistości chodzi o tę samą instytucję, która nosiła nazwę: **Polski Komitet Normalizacji i Miar** (od 1979 r. – **Polski Komitet Normalizacji, Miar i Jakości**).

Reasumując uważam, że recenzowana rozprawa stanowi interesującą próbę opisu problematyki polskiej modernizacji technologicznej na przykładzie dóbr AGD i RTV, wykonaną przy pomocy nowoczesnych narzędzi analitycznych. Z drugiej strony monografia z pewnością nie wyczerpuje podjętego tematu, została oparta na stosunkowo wąskiej podstawie źródłowej, Habilitantowi nie udało się, w mojej ocenie, osiągnąć wszystkich, postawionych przez siebie celów badawczych, w jej tekście znajduje się szereg informacji nieścisłych,

rzucających się w oczy zwłaszcza polskiemu czytelnikowi. Jej lektura pozostawia po sobie uczucie pewnego niedosytu, uważam jednak, że monografię tę można uznać za znaczny wkład w rozwój dyscypliny historia.

3. Inne osiągnięcia naukowe

Poza opracowaniem, przedstawionym we wniosku habilitacyjnym jako główne osiągnięcie naukowe, Habilitant jest autorem jeszcze jednej monografii pt. *Kontakty pomiędzy artystami wizualnymi z Polski, Węgier, Czechosłowacji i NRD w latach 1970-1989*, Warszawa 2019, ss. 351 (zarówno w „Autoreferacie” jak i w „Wykazie osiągnięć naukowych... Habilitant podał nieco inny tytuł tej rozprawy: *Formalne i nieformalne kontakty...* oraz inny rok jej wydania: 2018). Pozycja ta została opublikowana przez Instytut Pamięci Narodowej w ramach realizowanego przez tę instytucję centralnego projektu badawczego pt. „Aparat bezpieczeństwa wobec środowisk twórczych, dziennikarskich i naukowych”. Jest to wspomniana w punkcie pierwszym niniejszej recenzji rozprawa doktorska Habilitanta. Oparta o szeroką i zróżnicowaną bazę źródłową praca kreśli interesującą panoramę zarówno formalnych jak i nieformalnych kontaktów polskich plastyków z artystami z innych „krajów demokracji ludowej” w latach siedemdziesiątych i osiemdziesiątych XX w. Rozprawa ma w dużej mierze charakter interdyscyplinarny z pogranicza historii, historii sztuki oraz socjologii kultury. Stanowi istotny wkład w badania nad funkcjonowaniem środowisk artystycznych za „żelazną kurtyną” choć należy się zgodzić z samokrytycznym stwierdzeniem Habilitanta, że „książka z pewnością nie wyczerpuje tematu, zdaję sobie [bowiem] sprawę z tego, że wymiana między artystami z krajów socjalistycznych była dużo szerszym zjawiskiem”. Szkoda, że przygotowując ją do druku, Habilitant nie przeprowadził uzupełniającej kwerendy w obszernym, przechowywanym w AAN, zespole: Związek Polskich Artystów Plastyków w Warszawie, w szczególności w dokumentacji po Dziale Zagranicznym tego stowarzyszenia. Argument, iż „dzięki lekturze wielu materiałów z innych instytucji udało mi się stosunkowo dobrze poznać rolę związku w wymianie kulturalnej” nie do końca mnie w tym wypadku przekonuje. Niewątpliwie bardzo cenną inicjatywą ze strony Habilitanta było sięgnięcie po źródła wywołane w postaci zarejestrowanych wywiadów z uczestnikami opisywanych wydarzeń. W przygotowanym przez siebie „Autoreferacie” (s. 13) pisze On o „kilkudziesięciu” takich wywiadach, choć w pracy wykorzystano fragmenty wypowiedzi kilkunastu osób. Rozprawa została napisana z wykorzystaniem obszernej literatury przedmiotu, szkoda jednak, że przygotowując ją do druku Habilitant nie zdecydował się uwzględnić w niej publikacji, które ukazały się po jej obronie. W

efekcie, za wyjątkiem przywołanej incydentalnie jednej pozycji książkowej oraz dwóch tekstów zamieszczonych w Internecie, w monografii nie uwzględniono publikacji, które ukazały się w latach 2011-2018 takich chociażby jak obszerne opracowania, dotyczące omawianych w książce galerii: *Nieprzekupne oko. Galeria Akumulatory 2 1972-1990*, red. B. Czubak i J. Kozłowski, Warszawa 2012 (dostępne także w j. angielskim) oraz *Dziekanka artystyczna. Fenomen kultury niezależnej na Krakowskim Przedmieściu w Warszawie 1972-1998*, red. J. Kiliszek, Warszawa 2017.

Habilitant jest też autorem lub współautorem szeregu artykułów publikowanych w czasopismach naukowych oraz pracach zbiorowych. Z dokumentacji załączonej do wniosku habilitacyjnego wynika, że ogółem opublikował 40 takich tekstów, z czego 36 po uzyskaniu stopnia doktora. Szczegółowe zestawienie statystyczne, przygotowane na podstawie informacji podanych przez Habilitanta, zawiera poniższa tabela:

Liczba publikacji naukowych dr. Patryka Wasiaka (bez uwzględnienia monografii)

		Przed doktoratem	Po doktoracie
Rozdziały w monografiach naukowych	Autor	2	15
	Współautor	0	1
Artykuły w czasopismach naukowych	Autor	2	16*
	Współautor	0	4

*Łącznie z artykułem pt. *The production of High Fidelity audio electronics, and the politics of technological and social modernization in late state socialist Poland*, który w „Wykazie osiągnięć naukowych...” przygotowanym przez Habilitanta w lutym 2024 r. miał status „przyjęty do druku”, a który został opublikowany w „Journal of Sonic Studies” we wrześniu tego roku.

Na podkreślenie zasługuje wysoki poziom umiędzynarodowienia wyników badań Habilitanta. Na 36 rozpraw, opublikowanych po doktoracie, aż 26 ukazało się w języku angielskim, ponadto 4 w języku niemieckim i 6 w języku polskim. Warto też zauważyć, że 30 spośród tych publikacji ukazało się w wydawnictwach zagranicznych (zachodnioeuropejskich i amerykańskich).

Tematyka opublikowanych przez Habilitanta rozpraw koncentruje się wokół trzech obszarów tematycznych:

a) historia i socjologia kultury ze szczególnym uwzględnieniem sztuk plastycznych. W dołączonym do wniosku habilitacyjnego „Wykazie osiągnięć naukowych...” wyszczególniono

cztery teksty, dotyczące tej problematyki. Wszystkie zostały opublikowane w roku 2010 i – jak można się domyślać – powstały na kanwie badań, prowadzonych przez Habilitanta w trakcie pracy nad doktoratem. Na szczególną uwagę w tej grupie tekstów zasługuje w mojej ocenie przygotowany wspólnie z Agatą Witerską artykuł pt. *Przestrzeń swobody. Wystawy „zakazanych” artystów z krajów socjalistycznych w Polsce po 1956 roku* [w:] *Bocznymi drogami... Nieoficjalne kontakty społeczeństw socjalistycznych 1956-1989*, red. W. Borodziej, J. Kochanowski, Warszawa, 2010 a także samodzielnie opublikowany przez Habilitanta tekst pt. *Schleichwege in der Galerie. Ausstellungen verbotener Künstler aus Ungarn, der Tschechoslowakei und der DDR in polnischen Autorengalerien* [w:] *„Schleichwege”. Inoffizielle Begegnungen sozialistischer Staatsbürger zwischen 1956 und 1989*, red. W. Borodziej, J. von Puttkamer, J. Kochanowski, Jena 2010.

b) zagadnienia dotyczące problematyki nowoczesności ze szczególnym uwzględnieniem modernizacji technologicznej i towarzyszących temu procesowi zmian społecznych w okresie późnego PRL-u oraz w pierwszych latach III RP. Do tekstów, które poruszają tę problematykę, i które zostały wyszczególnione przez Habilitanta w „Wykazie osiągnięć naukowych...” można, w mojej ocenie, zaliczyć około dziesięciu opracowań. Były one publikowane w latach 2014-2024. Jak można przypuszczać, w dużej części stanowią one prezentację wyników badań, prowadzonych przez Habilitanta w ramach realizacji wspomnianych grantów NCN FUGA i SONATA. Do szczególnie istotnych opracowań w tej grupie tekstów należy zaliczyć rozdział pt. *VCRs, Modernity, and Consumer Culture in Late State Socialist Poland* zamieszczony w opracowaniu zbiorowym pt. *The Socialist Good Life: Desire, Development, and Standards of Living in Eastern Europe*, red. C. Scarboro, D. Mincyte i Z. Gille, Bloomington: Indiana University Press, 2020.

c) przytłaczająca większość pozostałego dorobku naukowego Habilitanta dotyczy problematyki szeroko rozumianego zagadnienia komputeryzacji w Polsce w ostatnich dwóch dekadach XX w. oraz jej społeczno-kulturowych konsekwencji. W mojej ocenie jest to obszar badawczy, w którym Habilitant czuje się najlepiej, i który na przestrzeni dotychczasowej kariery naukowej interesuje Go najbardziej. Swoje pierwsze studia na ten temat opublikował już w roku 2010, zaś w cztery lata później w pracy zbiorowej pt. *Hacking Europe: From Computer Cultures to Demoscenes*, red. G. Alberts i R. Oldenziel, London: Springer, 2014 ukazał się ważny artykuł Jego autorstwa pt. *Playing and copying: social practices of home computer users in Poland during the 1980s*. poświęcony początkom użytkowania komputerów domowych w ostatniej

dekadzie PRL. W ostatnim czasie problematyka ta stała się Jego głównym polem badawczym. W latach 2021-2024 opublikował w kraju i za granicą kilka artykułów zawierających wyniki badań realizowanych w ramach wspomnianego grantu NCN OPUS, w przyszłości zaś planuje opublikować w MIT Press monografię pod roboczym tytułem „Culture of Amateur Programming and the Knowledge Economy of the 1980s”.

Habilitant od lat bierze aktywny udział w konferencyjnym życiu naukowym. Z przedłożonej przez Niego dokumentacji wynika, że po uzyskaniu stopnia doktora wygłosił referaty na czterdziestu pięciu konferencjach zagranicznych w Europie, Stanach Zjednoczonych oraz Brazylii. Był też organizatorem i uczestnikiem szeregu spotkań i naukowych paneli dyskusyjnych. W latach 2007-2019 dziesięciokrotnie wygłaszał wykłady seminaryjne na zaproszenie różnych instytucji naukowych głównie z Niemiec, ale także z Polski, Francji, Węgier oraz Szwajcarii.

Ogólnie dorobek naukowy Habilitanta uważam za znaczący zarówno pod względem ilościowym jak i jakościowym. Na podkreślenie zasługuje zwłaszcza jego nowatorski charakter oraz wysoki poziom umiędzynarodowienia. Warto jednak zaznaczyć, że jest on dla mnie w wielu obszarach trudny do oceny merytorycznej, ma bowiem charakter wybitnie interdyscyplinarny, sytuujący zarówno zainteresowania jak i metody badawcze stosowane przez Habilitanta na pograniczu takich dziedzin jak historia nauki, socjologia kultury oraz historia sztuki.

4. Osiągnięcia dydaktyczne

Z informacji, zamieszczonych przez Habilitanta w „Autoreferacie” wynika, że w przeszłości realizował On zajęcia dydaktyczne w Instytucie Kultury i Komunikowania SWPS, Instytucie Historycznym oraz Instytucie Sławistyki Zachodniej i Południowej Uniwersytetu Warszawskiego, Instytucie Kulturoznawstwa Uniwersytetu Wrocławskiego a od 2019 r. jest wykładowcą na Seminarium Doktoranckim Nauk Prawnych na Wydziale Prawa i Administracji Uczelni Łazarskiego, gdzie prowadzi zajęcia pt. „Przygotowanie wniosków o finansowanie badań naukowych”. Ponadto Habilitant realizował zajęcia w ramach szkół letnich organizowanych przez Zentrum für Interdisziplinäre Polenstudien Europejskiego Uniwersytetu Viadrina a także kilku innych instytucji oraz organizacji międzynarodowych. Oznacza to, że Habilitant posiada spore i zróżnicowane doświadczenie dydaktyczne choć szkoda, że w

przygotowanej dokumentacji nie podał większej liczby szczegółów, dotyczących formy i tematyki prowadzonych przez siebie zajęć.

5. Osiągnięcia organizacyjne i popularyzacja nauki

Habilitant posiada duże doświadczenie organizacyjne, w szczególności w zakresie pozyskiwania grantów. W przeszłości poświęcone tej tematyce warsztaty prowadził kilkakrotnie zarówno w Instytucie Historii PAN jak i Szkole Doktorskiej Anthropos IPAN, ponadto od 2013 r. zajmuje się w IH PAN konsultacją wniosków o granty NCN. W 2020 r. Habilitant był recenzentem wniosków o granty w European Research Council, a w latach 2018-2020 i od 2023 r. pełni rolę eksperta w Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej. W 2012 r. brał udział w przygotowaniu jednej konferencji, zorganizowanej przez Zentrum für Zeithistorische Forschung w Poczdamie, uczestniczył też w organizacji warsztatów dla stypendystów, przebywających w holenderskim Netherlands Institute for Advanced Study.

Habilitant jest członkiem dwóch towarzystw naukowych: Society for the History of Technology oraz Association for Slavic, East European, & Eurasian Studies, bierze także udział w kilku sieciach badawczych, między innymi History of Games, w której pełni funkcję członka Steering Committee, odpowiadającego za koordynację badań na terenie Europy Środkowej i Wschodniej.

Habilitant ma też na swoim koncie kilka inicjatyw z zakresu popularyzacji nauki. W latach 2014-2016 był uczestnikiem projektu edukacyjnego „From Stalinism to Coca-Cola: Cultural History in East Central Europe after 1945” poświęconego – jak to ujęto w „Autoreferacie” – „dyskusji nad wykorzystaniem źródeł w nauce historii Europy Środkowej w krajach zachodnich”. Z kolei w 2023 r. był koordynatorem projektu dokumentacyjnego pt. „Dokumentacja i upowszechnienie wiedzy o nieformalnych praktykach kontaktów polskiej demosceny” czyli subkultury, zajmującej się tworzeniem dzieł audiowizualnych.

6. Podsumowanie

Habilitant ukończył studia z zakresu socjologii i historii sztuki, jest doktorem kulturoznawstwa. Jego zainteresowania badawcze mają charakter interdyscyplinarny i sytuują się na pograniczu historii sztuki, socjologii kultury oraz historii gospodarczej. Jest autorem dwóch monografii oraz 40 artykułów naukowych i rozdziałów pracach zbiorowych, z których 36 opublikował po uzyskaniu stopnia doktora. Jego dorobek charakteryzuje się wysokim

poziomem umiędzynarodowienia. Habilitant odbył w przeszłości liczne staże naukowe we wiodących zachodnioeuropejskich ośrodkach badawczych. Był lub jest beneficjentem szeregu prestiżowych grantów, w tym przyznanych przez Narodowe Centrum Nauki. Aktywnie uczestniczy w międzynarodowym ruchu konferencyjnym. Podejmowane przez Niego problemy badawcze należy uznać za oryginalne i nowatorskie. W monografii, przedłożonej jako główne osiągnięcie naukowe podejmuje próbę opisu kształtowania się wyobrażeń na temat nowoczesności w realiach „późnego PRL-u”, posługując się nowoczesnymi narzędziami analizy badawczej. Praca ma zarówno zalety jak i słabsze strony, uważam jednak, że stanowi znaczny wkład w rozwój dyscypliny historia.

7. Konkluzja

Stwierdzam, że Pan dr Patryk Wasiak spełnia warunki, stawiane kandydatom na samodzielnych pracowników nauki i zgodnie z art. 219 ust. 1 Ustawy z 20 lipca 2018 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (Dz.U. 2018, poz. 1668 z późniejszymi zmianami) wnoszę o dopuszczenie Go do dalszych etapów postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk humanistycznych w dyscyplinie historia.

Zdzisław Zblewski

Dr hab. Zdzisław Zblewski, prof. UJ